

БІЛІНГВАЛЬНА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Ситняківська С. М.

кандидат педагогічних наук, доцент, Житомирський державний
університет імені Івана Франка, м Житомир

Реалізація моделі білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери відбувалася на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка, на соціально-психологічному факультеті (кафедра соціальних технологій) за спеціальністю «Соціальна робота».

Зважаючи на те, що розвиток білінгвальної професійної комунікативної компетентності (БПКК), який і є метою моделі білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, це довготривалий процес, то при розробці такої моделі було здійснено припущення, що БПКК може бути досягнута лише при поетапній організації процесу білінгвального навчання. Відповідно до цього припущення, були виділені 4 етапи розвитку БПКК майбутніх фахівців соціальної сфери у процесі навчання в університеті. Для змістового та часового визначення цих етапів були використані критерії, за якими визначають рівні іншомовної комунікативної компетенції (ІКК), адже ІКК є необхідною умовою вивчення дисциплін соціального профілю білінгвально.

На основі аналізу рівнів ІКК студентів для впровадження моделі білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери були виділені чотири етапи БН, які повинні пройти

студенти під час навчання у ВНЗ для формування у них білінгвальної професійної комунікативної компетентності. Кожен із виділених етапів БН майбутніх фахівців соціальної сфери має свої змістові та організаційні особливості, завдання, а також різні форми, методи та засоби навчання, які повинні бути враховані при реалізації моделі білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери.

У зв'язку з цим, на першому супровідному (дубляційному) етапі навчання основна увага приділяється розвитку комунікативної компетентності, що має фахову (соціальну) спрямованість рідною мовою, оскільки він реалізується на першому-другому курсах навчання. Зміст БН на супровідному етапі втілює у собі білінгвальне подання лише окремих елементів (фахових термінів), які є складовими вивчення дисциплін циклу професійної підготовки, що викладаються протягом I-IV семестрів навчання: «Вступ до спеціальності», «Соціальна робота». Таким чином, білінгвальні елементи, що включаються у дисципліни зазначеного циклу, проникають у предметно-змістову сферу спілкування студентів іноземною мовою. При цьому, важливо зазначити, що БН у рамках реалізації моделі білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери виступає не як елемент вивчення іноземної мови в системі загальної вузівської підготовки, а як додатковий елемент доповнення змісту соціально-педагогічних дисциплін. Використання іноземної мови на цьому етапі відбувається згідно дубляційної моделі: іноземна мова (англійська) під час

лекційних, семінарських та практичних занять використовується фрагментарно з метою поглиблення фахових знань студентів.

Другий етап БН, що здійснюється протягом V-VIII семестрів навчання є доповнюючим етапом і характеризується уже сформованою ІКК студентів на рівні B1, що наближається у процесі навчання до рівня B2, та дає можливість включати у навчання більш складні елементи предметного змісту, тобто здійснювати представлення іноземною мовою уже не елементів, а блоків додаткової інформації, яка водночас з удосконаленням мовної підготовки, буде суттєво збагачувати і зміст фахового матеріалу, що вивчається. За одиницю змісту пропонуємо на цьому етапі навчання використовувати білінгвальний змістовий блок (БЗБ), що містить методичний матеріал окремих занять, визначених для білінгвальної підготовки, рідною мовою з перекладом спеціальних термінів та термінологічних словосполучень іноземною мовою та анотаційний матеріал занять іноземною мовою. Такі БЗБ передбачаються у всіх дисциплінах циклу професійної підготовки третього-четвертого року навчання. Як правило, БЗБ містить матеріал однієї-двох лекцій та одного-двох практичних занять іноземною мовою, виділених робочою навчальною програмою фахової дисципліни, для вивчення білінгвальним способом.

В межах реалізації доповнюючого етапу даної моделі в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, такі БЗБ були розроблені і впроваджені в навчальний процес із дисциплін: «Соціальний супровід сім'ї», «Соціально-педагогічна профілактика делінквентної поведінки».

Характеризуючи третій (паритетний) етап БН, варто зазначити, що на цьому етапі, який відбувається протягом I-II семестрів навчання студентів (магістратура), при вивченні дисциплін циклу професійної підготовки передбачається використання як рідної, так і іноземної мови. Оскільки студенти на цьому етапі ще не готові сприймати оптимальну кількість дисциплін циклу професійної підготовки з викладанням їх іноземною мовою, то практика застосування моделі білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери показала, що варто обмежити об'єм цього етапу викладанням білінгвально 1-2 фахових дисциплін. Таке білінгвальне викладання передбачає проведення усіх лекційних та практичних занять іноземною мовою з частковими вкрапленнями найскладніших фрагментів матеріалу дисципліни рідною мовою. До цього часу, завдячуючи попереднім етапам втілення моделі білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери та фаховій підготовці студентів, їх мовна, навчальна та фахова компетентності дозволяють використовувати іноземну мову (англійську) як засіб отримання нового предметного матеріалу. 202

У процесі реалізації цього етапу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, шляхом аналізу дисциплін циклу професійної підготовки студентів за спеціальністю «Соціальна робота», було виокремлено для здійснення білінгвального навчання дисципліну проблемного характеру «Актуальні проблеми соціальної роботи» [2].

На четвертому (еволюційному) етапі БН (III семестр навчання магістратури), який передбачає використання іноземної мови при

вивченні оптимальної кількості дисциплін циклу професійної підготовки, білінгвальне навчання повинно забезпечувати розширення і збагачення виключно фахової компетентності студентів, за умови досягнення студентами високого рівня мовної компетентності на попередньому етапі БН. Оскільки іноземна мова на цьому етапі починає відігравати домінуючу роль при викладанні фахових дисциплін соціально-педагогічного спрямування, у студентів розвиваються навички здійснення комунікації іноземною мовою на фахову тематику, що дасть їм можливість вільно і глибоко зануритися у предметний зміст дисципліни, що вивчається білінгвально. Слід зауважити, що не усі студенти через ряд причин можуть перейти на четвертий етап БН, тому із усього контингенту студентів, які навчаються за відповідною спеціальністю і на відповідному курсі формується група студентів, спроможних вивчати фахові предмети іноземною мовою. Кількість таких дисциплін може бути визначеною за допомогою методики, приведеної в [1].

Отже, основним результатом білінгвального навчання майбутніх фахівців соціальної сфери виступає сформованість їх БПКК. Тому в межах втілення моделі білінгвальної професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери білінгвальне навчання розглядається не як спосіб вивчення іноземної мови, а як шлях засвоєння соціально-педагогічних знань, забезпечення можливості долучитися до світових здобутків у галузі соціальної роботи та розвитку комунікативних здібностей особистості, які необхідні майбутньому фахівцю у сфері соціальної роботи, за рахунок використання іноземної мови як засобу навчання.

Список використаних джерел

1. Ситняківська С. М. До питання формування оптимальної системи білінгвального навчання у вищому навчальному закладі / С. М. Ситняківська // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир, 2012. – № 65 . – С. 85 – 88.

2. Ситняківська С. М., Сейко Н. А. Актуальні проблеми соціальної педагогіки (Topical Issues of Social Pedagogics) : навчально-методичний посібник. – Вид. 2-ге, перероб. і доп.[під грифом МОН України] / С. М. Ситняківська, Н. А. Сейко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 167 с.